

Педагогічні здобутки Олени Пчілки та наші завдання

Вступне слово



Виховний досвід О. П. Косач, що вплив у сформування плеяди високоінтелектуальних проукраїнських особистостей, належить вивчати і втілювати.

Ключові слова: сім'я, патріотизм, виховання, освітня система.

Oleshko P. S. Olena Pchilka's Pedagogical Achievements and Our Tasks.

O. P. Kosach's educational experience, which has resulted in the formation of highly intelligent pro-Ukrainian personalities, should be studied and embodied.

Key words: family, patriotism, upbringing, education system.

Історію освіти Волині нерозривно пов'язують із сьогоденням визначні особистості, серед яких особливе місце належить Олені Пчілці та всій родині Косачів. До її педагогічної, літературної, мистецької спадщини постійно звертаються освітяни області. Яскравим прикладом тому є діяльність освітніх закладів Ковельщини, зокрема, Ковельської міської гімназії імені Олени Пчілки. Традиційні волинезнавчі історико-педагогічні читання «Освіта та виховання в родині Косачів» цього року відбуваються тут і присвячені 170-літтю від дня народження Олени Пчілки. Вони присвячені талановитій матері талановитих дітей.

На Ковельщину Ольга Петрівна Косач прибула в 1880 році. Про своє ставлення до Волині захоплено напише: «На Волині [...] мої українські симпатії й поривання не заглушилися: Волинь повіяла на мене щирим народним духом українським...» [1]. Саме це й спонукало її взятися до етнографічної праці та долучати до неї дітей.

Народжена в багатодітній родині (у Драгоманових було троє синів і троє дочок), Ольга Петрівна дала життя теж шістьом дітям – двом синам і чотирьом дочкам: Михайлу, Лесі, Ользі, Оксані, Миколі, Ізидорі. Вона була вельми дбайливою матір'ю. Безмірно люблячи своїх дітей, завжди приділяла їм надзвичайно багато уваги. Для них створила затишний український мікросвіт: розмовляла з ними тільки українською, Косачі вдягалися в національний український одяг, відзначали всі народні свята. Олена Пчілка прищепила усім своїм дітям виняткове чуття рідної мови, шану до наших звичаїв, спрагу знань, укоренила кодекс людської честі й порядності, високу гідність. Вона долучала синів і дочок до вивчення іноземних мов, письменницької праці, перекладацької роботи, яку вважала школою літератора.

Висока педагогічна культура цієї сім'ї увібрала і поєднала в собі найкращі риси двох стародавніх родів – Драгоманових і Косачів, а також віковічні традиції рідного народу. В листі до професора Омеляна Огоновського Олена Пчілка писала: «В дітей мені хотілося перелити свою душу й думки [...] Не знаю, чи стали б Леся й Мих[айло] укр[аїнськими] літераторами, коли б не я [...] Власне, я „наважила“ і завше окружала дітей такими обставинами, щоб українська мова була їм найближчою, щоб вони змалку пізнали її найбільше» [2].

У сім'ї Косачів старші діти, в обов'язки яких входило виховання молодших, мали ще й навчати їх. Для Лариси це стало стимулом до написання підручника «Стародавня історія східних народів».

Саме завдяки Олені Пчілці викристалізувався та зазвучав на весь світ поетичний голос Лесі Українки. Старший брат Лесі Михайло – відомий український вчений і талановитий літератор, який творив під псевдонімом Михайло Обачний, працював приват-доцентом кафедри фізики і метеорології Харківського університету. На жаль, помер він дуже рано – на 35-му році життя.

Ольга Косач-Кривинюк – ще одна талановита донька видатної матері. Перекладач, письменниця, мемуарист, член катеринославської «Просвіти», лікар за фахом. Відома в літературі під псевдонімом Олеса Зірка. Саме завдяки їй систематизовано генеалогічне дерево Драгоманових і Косачів. Після численних поневірянь 11 листопада 1945 року померла в таборі для переміщених осіб у Німеччині.

Оксана Косач-Шимановська – музикант, викладач французької мови, перекладач. Під час Першої світової війни працювала у Міжнародному Червоному Хресті в Берні (Швейцарія). У 40-х роках переїхала до Праги. Укладала словники і займалась викладацькою

діяльністю. Зберегла свою частку сімейного архіву. Померла у Празі в 1975 році.

Доля Миколи Косача, громадського діяча, після закінчення Київського політехнічного інституту інженера-агронома, нерозривно пов'язана з долею Волині. У Колодяжне неодноразово приїздив його син Юрій Косач, відомий зарубіжний український поет, прозаїк, драматург.

Наймолодша з великої родини Ізидора Косач-Борисюк викладала у вищих навчальних закладах України; перекладач, автор спогадів «Колодяжне». У 1949 році емігрувала до США, де за її сприяння видано книгу її сестри Ольги «Леся Українка. Хронологія життя і творчості».

Поряд із навчанням і вихованням дітей Ольга Петрівна Косач вела активне літературне, наукове та громадське життя. У 1925 році обрана членом-кореспондентом Всеукраїнської академії наук. Академік Євген Шаблійовський (наш земляк із Каменя-Каширського) у вступній статті до видання її творів у 1971 році наголошував: «Серед ... активних діячів українського літературного процесу в похмуру добу 70–80-х років XIX ст. бачимо

й Олену Пчілку. Її художня творчість відбила окремі суттєві тенденції тогочасної літератури, а разом з тим ідеї й настрої середовища, серед якого вона виростала і про яке писала. Її видавнича, літературно-критична та перекладацька діяльність стала помітним компонентом тогочасної української літератури» [3].

Діти Олени Пчілки успадкували від матері стійкість та відданість українській національній ідеї, пронесли через десятиліття гордість за свою родину, зберігали для нащадків сімейні архіви (частину з яких передано в музеї Волині), склали їй вінок слави своїми здобутками.

Коханій мамі присвятила Леся Українка вірш «Вечірня година», прекрасні рядки якого ми повторюємо, говорячи про наш чудовий край:

Ой чи так красно в якій країні,

Як тут, на нашій рідній Волині! [4]

Рідна Волинь береже пам'ять про видатну родину Косачів, про талановиту матір талановитих дітей. Педагоги краю на славних традиціях освіти і виховання в Косачів будують освітні системи, виховують своїх учнів гідними громадянами України. Про це свідчать і матеріали цього заходу.

Література

1. Пчілка Олена. Автобіографія. *Леся Українка і сучасність*: зб. наук. пр. Т. 5. Луцьк: Волин. обл. друк., 2013. С. 568.
2. Леся Українка. Документи і матеріали. 1871–1970 рр. Київ: Наук. думка, 1971. С. 85.
3. Пчілка Олена. Твори. Київ: Дніпро, 1971. С. 5.
4. Українка Леся. Вечірня година. *Зібр. творів*: у 12 т. Т. 1. Київ: Наук. думка, 1975. С. 83.

УДК 37.0:908 (477.82)

Г. В. Бондаренко,

кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства і музейної справи СНУ імені Лесі Українки, заслужений працівник народної освіти України

Родина Косачів в освітньому просторі Волині



Ідеться про відзначення 170-річчя Олени Пчілки та 70-річчя Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Охоплено важливі питання використання, впливу досвіду і традицій родини Косачів у сучасній освіті та вихованні. Представлено дослідження науковців і нові видання, які можуть бути використані у роботі учителів та вихователів.

Ключові слова: волинезнавство, лесезнавство, Леся Українка, Олена Пчілка, освітній простір, краєзнавці.

Bondarenko H. V. The Kosaches in the Educational Field of Volyn.

The article deals with celebrating the 170th anniversary of Olena Pchilka and the 70th anniversary of Literary-Memorial Museum-Estate of Lesia Ukrainka in Kolodiazhne. The important issues of

using and influencing the experience and traditions of the Kosaches in modern education and upbringing are covered. Researches of scientists and new editions which can be used in work of teachers and educators are presented.

Key words: Volyn studies, leseznavstvo, Lesia Ukrainka, Olena Pchilka, educational space, regional experts.

Постановка проблеми. З нагоди 170-річчя від дня народження Олени Пчілки варто ще раз

підкреслити важливість родини Косачів у волинезнавстві.